

TÜRK TARİHİNDE – BÜROKRASI – SİYASET–AYDIN YABANCILAŞMASININ SONUCU: OBSKÜRANTİZM– ÇATIŞMA KÜLTÜRÜ VE EPİSTEMİK ÇÖKÜŞ

Dr. Ramazan KURTOĞLU*

ÖZET

Cumhuriyet Türkiye'si de, atası Osmanlı İmparatorluğu'nun, özellikle son 200 yılında yaşadığı sıkıntıların benzerlerini yaşıyor. Bürokrasi, siyaset ve aydın yabancılaşması. Sonuçta obskürantizm, çatışma kültürü ve epistemik çöküş. Bu sürecin 1978 Dünya Bankası Raporu, 24 Ocak 1980 iktisadi kararları ve 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile sağlanan neoliberal dönüşümden itibaren hızlandığı görülüyor.

Anahtar Kelimeler: Neoliberal Dönüşüm, Yabancılaşma, Çatışma Kültürü.

ABSTRACT

Republic of Turkey is having the same problem like its ancestor Ottoman Empire had gone through in its last 200 years: Bureaucracy, politics and intellectual alienation. As a result; obscurantism, clash culture and epistemic collapse. It is obvious that, this process accelerate with the 1978 World Bank Report, January, 24 1980 Economic Determination and September, 12 1980 Military Coup neoliberal transformation.

Key Words: Neoliberal Transformation, Alienation, Clash Culture.

---

* İktisatçı ve Uluslararası Finans Uzmanı

GİRİŞ

Türkiye bitmek tükenmek bilmeyen “Mesih” formatlı bir Yeni Dünya Düzeni projesinin mimarları olan küresel finans oligarşisinin insafına terk edildiği, 1978 Dünya Bankası Raporu, 24 Ocak 1980 Kararları ve 12 Eylül 1980 Darbesi ile sağlanan neoliberal dönüşümden sonra adeta yağmalanıyor. Bu süreçte Türkiye sadece ekonomik ve finansal krizler yaşamıyor aynı anda insani krizler de yaşıyor, ülkemiz insanları şoktan şoka sürükleniyor. “El parası”nın tabiata, Türk Müslüman toplumuna ters ve hatta yaradılışa aykırı hayatın bir bedelinin olduğunu yaşayarak öğreniyoruz. Her şey bir tarafa Türkiye’de yaşanan adaletsizlikler ise dehşet ve ibret vericidir. Ekonomi 1980-2010 arasındaki 30 yıllık dönemde finans enstrümanlarıyla 28 dolar milyarderi üretirken -gerçekte bu sayı daha fazladır- öte yandan, her şeye rağmen dünyanın 17. büyüğü olan Türk ekonomisi 5000 kişinin döviz, faiz, borsa manipülasyonlarıyla Dünya Bankası’nın Kasım 2007 raporuna göre, nüfusunun %26’sı açlık sınırına itilmiştir. Dahası sayısı bir milyonu aşan açlara, “aç kalmanın faziletleri” öğretilmektedir.

Ülkemizde yaşanan çevre felaketlerinin pek çoğu insan eliyle kotarılmakta -meselâ, şaibeli inşaatlar, gecekondu gibi- bu durum insan biyolojisini bozarken dolaylı olarak da Türk insanının ruhunu kirletmektedir. Yani devlet aygıtını elinde tutanların maharetiyle çevre hem tabiat kurallarına hem de insanımıza yabancılaştırılırken bunun tabii bir sonucu olarak ruhu kirlenen insanlarımızda hemcinslerine karşı yabancılaşmakta, tahammülsüzleşmektedir. Deprem ve sel felaketlerindeki yağmalamayı hatırlayınız.

Toplumları ayakta tutan husus, değer yargılarıdır. Bu toprağın insanlarıyla hiçbir kültürel bağı olmayan Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Türkiye’deki küçük bir mutlu azınlık, bizim değer yargılarımızı tahrip ederek Türk milletinin geleceği ile oynamaktadır. Mutlu azınlık, devlet, rantiye, ihale, basın işbirliği ile aparttığı paralarla “Babil saltanatı” sürüyor. Sahne, sinema ve gece hayatına yansıttığı ilişkileriyle de topluma, yanlış tipolojik örneklerle “ideal modeller” empoze etmektedir. Mutlu azınlık bu suçu elinde barındırdığı basın-yayın tekelleriyle göstere göstere işlemektedir. Yabancılaşma ideolojisinin hedefi özel olarak fert, genel olarak da Türk toplumu olmakla

birlikte, kurum olarak hedef ailedir.¹ Meselâ, kalburüstü semtlerde “modernlik” adıyla yaşananların bire bir benzeri varoşlarda yaşanmakta olup, sadece “imam nikâhı” kılıfı geçirilmektedir. Her halde “Allah ile aldatmak” gibi bir garip çürümüşlük veya hileyi şeriyeye.

Türkiye’de 1980’de başlatılan neoliberal dönüşüm hızla Osmanlı’nın 1838-1914 döneminde yaşadığı liberal dönüşümle benzeşiyor. Ekonomik, siyasi, toplumsal gelişmeler Michel Foucault’un “epistemik çöküş” diye tanımladığı bir olgu ile insanımızı karşı karşıya getirmiştir. Yani daha önce insan şuurunda akla gelmez sanılan şeylerin başa geldiği bir imaj ve algı değişimi olmuştur. Hemen hemen her gün gazete ve televizyonlarda şahit olduğumuz sebepsiz katillik, eş, evlat, anne ve baba cinayetlerindeki artış ve %70’i kız, %30’u erkek olmak üzere çocuklara, bebeklere yönelik pedofili hastaları hakkında kalan kişilerce tecavüzler² ile diğer adi suçlardaki tırmanış gerçekte Türk toplum psikolojisinin yapısal bozukluğunun yansımalarıdır. Ülkemizde her türlü suça bulaşmış -ihalelere fesat karıştırmak, banka hortumlamaktan, gecekondu dikmekten, çeteleşmeye vb.- çevrelerde yaşananlar sadece faillerin ve faillerin ailelerinin değil Türk toplumunun ruhi ve bedeni sağlığı hususunda endişeye sebep olmaktadır. Olayların iğrençliği ve sağlıklı bir mantık dokusuna uymaması “insan efsanesini” tarumar ederek “hayvan insanı mutlu etmek”, tam manasıyla dünyevileşmek anlamına gelir ki, bu yaratılış gereğine uymayan imkânsız bir durumdur.³

Türkiye 24 Ocak 1980 dönüşümünden itibaren, ancak hasseten 2003 yılından bu tarafa salt ekonomik açıdan değil, toplumsal açıdan da tarihinin en ciddi yıkımını yaşıyor. Devletin iç ve dış borç sarmalının yanında, hane halkımızın 2009 sonunda toplam harcanabilir geliri 390 milyar TL iken borç toplamı 147 milyar TL’dir. Faiz yükü ise 21 milyar TL. Bu durumda hane halkının 2009 sonundaki durumu şöyledir. Hane halkı borcunun hane halkı gelirine oranı % 37.7, hane halkının ödediği faizin gelire oranı ise %5.4’tür.⁴ Hane halkı borçlarının büyüklüğü, milli gelire göre değerlendirilir. Hane halkı yükümlülüklerinin milli gelire oranı 2006’da %11.1, 2008’de %13.6 ve 2009

¹ Mahmut Çetin, **X İlişkiler-Fuhs, İletişim, İktidar**, Emre Yayınları, İstanbul Kasım 2006, s. 9.

² Doç. Dr. Ayten Erdoğan, Sta TV Haber Programı-26 Nisan 2010, Saat 19.

³ S. Ahmed Arvasi, **Kendini Arayan İnsan**, Burak Yayınları, 5. Baskı, İstanbul, s. 150.

⁴ T.C. Merkez Bankası Finansal İstikrar Raporu, Mayıs 2010.

yılında %15.4'e yükseldi.⁵ Kısaca hane halkının finansal borçları finansal varlıklarından daha hızlı artıyor. Bu rakamlar elbette Türkiye ortalaması. Gelir dağılımı bozuk olduğundan finansal varlıklar daha çok üst gelir grubuna, borçlar ise daha çok alt ve orta gelir grubuna ait. Yani varlık ile borç aynı kategorideki gelir gruplarının durumunu göstermiyor. 2007 verilerine göre %20'lik nüfus grupları itibariyle en fakir grubu oluşturan haneler toplam kullanılabilir gelirin %5.8'ine sahip iken, en zengin %20'lik hanelerin toplam harcanabilir gelirden aldıkları bölüm %46.9 nispetinde. 2002 yılında toplumun %5'i borçlu iken 2009 sonunda bu oran %34'e çıkmış, işsizlik, ekonomik bunalım, zaruri tüketim maddelerindeki fiyat artışları, düşen gelirler ve geçim sıkıntısı insanları ya boşanmaya ya da intihara götürüyor!...

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 1974-1999 yılları arasında yüz binde 2.28 olan intihar ortalaması 2006'da yüz binde 3.88 kişiye çıkmış! 2002'de 1392 erkek, 909 kadın, 2008'de 1924 erkek, 892 kadın intihar etmiş. Özetle 2002 yılından 2008 sonuna 11910'u erkek ve 6954'ü kadın olmak üzere toplam 18854 vatandaşımız canına kıymış. Erkek intiharlarının sebepleri arasında ilk sırada %23'le ekonomik nedenler geliyormuş. 2010 Türkiye'deki resmi işsizlik oranı ise %14 ile Cumhuriyet tarihinin en yüksek seviyesinde.

“Şeytanımızın bile aklına gelmeyen” yüreğe girmeyen, ahlâka sığmayanın vakayı adiyeden olarak algılandığı ve/veya algılatıldığı şerefsiz ve haysiyetsiz bir dönüşüm ve “normalleşme” süreci yaşıyor Türkiye. Bütün bunlara hayır diyebilen, “beni şeref ve haysiyetime verdiğim değerden dolayı, isterim ki öldüğümde mezarıma dikine, ayaklarımın üstüne gömün” diye haykırabilen şerefli bir aydın tavrına öncelikle ihtiyacımız var. Hukukun üstüne ahlaki bina eden bir yaşama üslubu belki de ihtiyacımız olan en elzem şeydir.⁶ “İnsanları maddi şeyleri elde etmeye yöneltenlerin adalet ve insafa ihtiyacı yoktur.”⁷

Selçuklular İran ve Irak'ı kontrollerine geçirerek büyük bir imparatorluk kurdular. Abbasiler'in son dönemlerinde geliştirilen yönetim ve siyaset kurumlarını aldılar. Sasani ve Bizans etkisinde gelişen bu kurumların

⁵ A.e.

⁶ Özcan Yeniçeri, “Epistemik Çöküş”, **Ayyıldız**, 11 Ocak 2000.

⁷ Jullien Benda, “Aydınların İhaneti”, **Doğu Batı Yayınları**, Haziran 2006, s. 9.

işletilmesini de İran asıllı yöneticilere teslim ettiler. İran asıllı bu yöneticiler zamanında geleneksel Türk yönetimi yerini tamamen eski İran saltanat usullerine bırakmıştır.⁸ Hâlbuki İslâmiyet'in yayılış sürecinde en büyük direnci İran göstermiştir. İran'ın Fars kimliği ağır basan ve Perslere kadar uzanan derin bir bürokrasi geleneği mevcuttur. İran'da Selçuklu, İlhanlı, Timurlu, Safevi, Zend, Kaçar ve Pehlevi hanedanları boyunca devamlılığı sağlayan ana faktör bu Fars bürokrasisi olmuştur.⁹ İranlıların, Arap kültür etkisine direnişi dikkate şayan bir noktadadır. İslâm fetihlerinden sonra Arapların üstünlüğü görüşüne karşı olanlar, “şuubiye” adıyla teşkilatlanmıştır. Şuubiye taraftarlığı, İran'da milli kültürün ve milli dilin korunup gelişmesinde çok etkili olmuştur.¹⁰ Bir feodal yapının ve bunun yanında bir bürokratik sınıf başlangıcının bulunduğu İran'da İslâmiyet şuubiye direnciyle karşılaşmıştır. Bu direncin İslâm toplumlarındaki izi, sonraki dönemlerde bürokratik anlayışın kabul edilmesine sebep olmuştur.¹¹ Selçuklu döneminde İrani/Fars bürokrasisinin de işin içine girmesiyle Türk tarihinde Oğuz-Türkmen (yöneten-yönetilen) ikiliğinin doğmasına ve gelişmesine yol açtığı görülüyor. Yabancılaştırılan yönetim bürokrasisi, Fars kültürünü ve dilini, edebiyat dilini Türk halkına karşı özellikle öne çıkarırken, ötekileştiren bazı Türkmen unsurlarını da yine Farisi emperyalizminin siyasi-dini ideolojisi Şiilik yönlendirmeye başlamıştır. Selçuklu ve Osmanlı tarihi boyunca bürokrasi, yönetici elit, bizde Türk halkına karşı itici, ötekileştirici olurken, İran'da bütünleştirici ve yayılcı olmuştur.¹² Osmanlı'nın gittiği her yere İslâm'ın Sünni yorumuyla gitmesi, ancak merkezi yönetimi teslim ettiği gulam/köle devşirme bürokrasisinin “heterodoksi”ye yönelmesi bugün bile üzerinde durulması gereken bir, Orhan Türkdoğan'ın izahı ile “cemaat dışılık” paradoksudur. Heterodoksi genel olarak “Bâtınlık” ve özel olarak “Rafizilik” kavramı içindedir. Heterodoks unsurların devletle çatışması, değişik vesilelerle günümüze kadar uzanmıştır.¹³ İlginçtir, Osmanlı Türkiye'sinin parçalanmasında büyük rolü olan Robert Kolej'in yapıldığı alan

⁸ Şükrü Karatepe, Osmanlı Siyaset Kurumları-Klasik Dönem, **İşaret Yayınları**, İstanbul 1989, s. 70.

⁹ Taha Akyol, **Osmanlı'da ve İran'da Mezhep ve Devlet**, Milliyet Yayınları, İstanbul 1999, s. 109.

¹⁰ H. Cem Kanıbir, “Dil ile Din”, www.bilgicik.com

¹¹ Şerif Mardin, **Din ve İdeoloji**, İletişim Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1983, s. 55.

¹² Mahmut Çetin, **Aydın Yabancılaşması**, s. 26.

¹³ A.e., s. 27.

bir Bektaşî tekkesinin arazisidir.¹⁴ Bu seçimin tesadüf olduğu söylenemez. Ötekinin inşasında Bektaşî tekkesi ile Robert Kolej arasında doğrudan bağlantının olduğu açıktır.¹⁵ Burada şu çıkarıma varabiliriz: Türk tarihinin ana problematiklerinden biri devletin kurucu unsuru Müslüman Türklerin devşirme yönetici zümreyi yani üst bürokrasiyi yönlendiremez hale gelmesidir. Açıkçası İngilizcedeki “It is out of control” (kontrol dışı) diye tanımlanacak bir durumla karşı karşıya kalınıyor. Büyük Selçuklu Devleti’nden Cumhuriyet Türkiye’sinin bugününe kısa bir göz atarsak şöyle bir fotoğrafla karşılaşırız.

Büyük Selçuklu devletini kuranlar Oğuz Türkleridir. Oğuzlar yönetimi Farisilere vermiş, Farsçayı devletin resmi dili olarak kabul etmişlerdir. Ancak sonradan göç eden Türkmenler merkeze sokulmayıp çevrede bırakılmışlardır. Aynı durum Anadolu Selçuklu devletinin kurulmasından sonra da bire bir aynıdır. Bu durum Türk tarihinde önce merkez (Oğuz) ve çevre (Türkmen) ikiliğinin doğmasına sebep olmuştur. Osmanlı devletinin kuruluşu ile Oğuzlar merkezi ellerinde tutarken, Türkmenler yine çevrede kalmıştır. Ancak merkezdeki Oğuz’un yalnız kalması ve/veya yalnızlaştırılmasıyla Fatih Sultan Mehmet’in İstanbul’u 1453’te fethinden sonra merkez tam manasıyla devşirme elitlerin eline/kontrolüne geçmiştir. Bu süreç Atatürk’ün Cumhuriyet Türkiye’sini kurmasıyla kırılmış, ancak 10 Kasım 1938’den itibaren yeniden cumhuriyetin yönetim ve ekonomi mekanizması devşirme/dönme elitlerin kontrolüne girmiştir. Bu sonuç İslami tarikat ve cemaatlerin çoğu için de geçerlidir.

Tarihi süreç içinde merkez-çevre ikilemi ve gerginliği, bazı Türkmenlerin Şiileşmesinde veya Alevileşmesinde etkin olmuştur.¹⁶

Bu durum Türk tarihinde büyük sapmaların doğmasına, kimlik aşınmasına yol açmıştır. Osmanlı’da “bürokrasi-reaya”, Cumhuriyet Türkiye’sinde “bürokrasi-halk” çatışması olarak belirginleşen çatışan tarafların uçları, giderek merkez-çevre denkleminin tabii bir sonucu olarak çevrenin Bâtını tarikat ve cemaatlere itilmesine yol açmıştır. Bu süreçte merkezi kontrol eden devşirme unsurlar ise bir başka “Bâtını-laik” heterodoksinin veya senkretik (bağdaştırılmış) bir inancın mensuplarıydılar. Çevreyi oluşturan Türk Müslüman

¹⁴ H. Emin Öztürk-Coşkun Yılmaz, “Ziyad Ebuzziya ile Bir Sohbet”, **İslâm** 1993, s. 48-50.

¹⁵ Mahmut Çetin, **a.g.e.**, s. 31.

¹⁶ Orhan Türkdoğan, “Alevi-Bektaşî Kimliği Üzerine”, Zaman 1 Haziran 1998.

ahalinin Bâtını tarikat ve cemaatlere yönelmesinin en önemli sebebi iktisadidir. Bunun en bariz örneği Celali isyanları, önu ve sonuyla 200 yıllık Osmanlı-Türk tarihindeki Bâtını tarikat ve cemaatlere yönelimdir. Cumhuriyet Türkiye'si 24 Ocak 1980 neoliberal iktisat politikalarına dönüşümün etkisi, 12 Eylül 1980 askeri darbesi, 1994, 1999 ve 2001 sermaye tabanlı krizler ve 28 Şubat 1997 post-modern darbesiyle yeniden benzer bir süreci yaşamaktadır. Bu süreç 3 Kasım 2002 seçimlerinden itibaren hızlanarak devam ediyor. Tedbirler alınmadığı takdirde Türkiye Cumhuriyeti bu sürecin sonunda bölünebilir.

Etnik anlamda değerlendirdiğimizde, merkez-çevre çatışmasının sebep olduğu sapma ise Osmanlı Türkiye'sinde şöyle bir görüntü veriyor. Padişah Türk, ilmiye kısmen Türk ama 16. yüzyıldan itibaren cahil ve Enderun siyasetinin elinde oyuncak ve her türlü suiistimale bulaştırılmış, bulaşmış durumda. Askeri ve sivil bürokrasi tam anlamıyla, çoğunlukla devşirme ama padişahın “köleleri” ve Türklükle birlikte algılanıyor. Bu durum çevrenin giderek Kürtleşmesine, Araplaşmasına, Dürzileşmesine ve Farisileşmesine yol açmıştır. Meselâ, Karamanlı Beyliği'nin yıkılmasından sonra ortaya çıkan tablo tam anlamıyla faciadır. Beyliğin dayandığı Bayburtlu ve Turgutlu aşiretleri, Osmanlı'nın eline geçen Karaman'ı terk ederek İran'a gitmiş, burada Safevi devletinin temelini oluşturmuştur. Karamanoğullarının Anadolu'da kalan bazı aşiretleri de Bektaşiliğe yönelmiştir.¹⁷

Bütün bunlar bize, insanların ve toplulukların inançlarını ve etnik kimliklerini, sadece biyolojik/kan kökenleriyle değil, çatıştığı/yanında olduğu ana unsurların karşısında/beraber oluşa göre de şekillendirdiğini/belirlediğini göstermektedir. Yani ötekinin inşasına göre, kendi dünya görüşünü inşa etme. Buna “tersine iman sahibi olma” ve “tersine kimlik inşa etme” de diyebiliriz. Şeyh Sait'in torunu Abdülmelik Fırat ölmeden önce bir gazeteye verdiği mülakatta uzun uzun Kürt kimliğini savunduktan sonra, mülakatı yapan gazeteciye ve okuyan pek çok kişiyi şoke eden şu tespitte bulunuyordu: “Türkler ile Kürtler arasında hiçbir mesele çıkmaz, var olduğu sanılanlar anında çözülür. Ama Türkiye'yi Türkler idare etmiyor ki!”

Osmanlı Türkiye'sinin iktisadi, siyasi, dini, kültürel ve toplumsal meselelerin temel sebebi ne ise Cumhuriyet Türkiye'sinin de aynıdır.

¹⁷ Mahmut Çetin, a.g.e, s. 36.

Osmanlı Türkiye'sinde gulam/köle bürokrasisinin Enderun siyaseti merkezli aristokratlaşma ve burjuvalaşma süreci nihayetinde milli kimliğin zaten yabancı olmasının, “cemaat dışı” olmanın da verdiği rahatlıkla Hanefî ameli-Maturidi itikadındaki ehli-sünnet İslâm anlayışının dışına çıkmayı “İslâm içinde gözükerek” heterodoks tarikatlar içinde yer edinmeyi kolaylaştırdığı sonucuna varabiliriz.

1838 Baltalimanı Serbest Ticaret Antlaşması'nı önce İngilizlerle imzalamayı, arkasından pek çok Avrupa ülke ve prensliğine teşmil etmeyi “düşünmeden”, Osmanlı merkezi siyasetini kontrol eden gulam/köle-devşirme bürokrasiye gözünü karartarak imzalama cesaretini veren bu yabancılaşmadır. Nitekim aynı kadrolar ve takipçileri, yabancılar ve imparatorluğun tebaası durumundaki gayrimüslimlerle her ahval ve şartta işbirliği yapmışlardır. Bu durum Türk Müslüman kurucu unsurun giderek daha da çok ezilmesine ve fakirleşmesine sebep olmuştur. 1839 Tanzimat Fermanı, 1856 Islahat Fermanı ve nihayet 1908 İkinci Meşrutiyet ve Sultan 2. Abdülhamit'in “hal” edilmesi... 1854-1914 dönemindeki dış ve iç borçlanma, Galata bankerleri ve gayrimüslim sarrafların Osmanlı Devleti'nin iktisadi-mali-siyasi yapısını Batı Avrupalılarla işbirliği içinde kontrol eder hale gelmeleri... Bu anlamda Osmanlı İmparatorluğu belki de tarihin kaydettiği, kurucu unsuru Türk Müslüman tebaanın 1500'lerden itibaren merkezi yönetimden tamamen tasfiye edilen yegâne imparatorluktur. İkinci olarak; 1917 Bolşevik darbesinden sonra başlayıp Rusya Federasyonu Başkanlığına Putin'in seçilmesiyle sona eren dönemde Rus imparatorluğunun yaşadığı benzer paradoks sayılabilir.

Osmanlı İmparatorluğu 1500'lerden itibaren Enderun siyaseti-bürokrasisi tarafından şuurlu bir şekilde uygulandığını düşündüğümüz, Cemil Meriç'in ifadesiyle “obskürantizm heyulası”¹⁸ ile iltizam-mültezim trajedisine, Duyunu Umumiye ve Sevr felaketine adım adım taşınmıştır. 1821-1922 döneminde Balkanlarda, Kafkaslarda, Filistin çöllerinde, Yemen'de ve Anadolu'da savaşlarda, hastalıklardan can veren Türk Müslüman ahali altı milyondan fazladır.¹⁹ Yeri gelmişken, “obskürantizm”, kısaca “bilmesinlercilik”, içeriden veya dışarıdan egemen güçlerin kendi hoş görmediği bilgi ve kavramlara, kişilere, topluluklara ilişkin toplumun ana/esas omurgasının bilgi erişimini

¹⁸ Cemil Meriç, **Bu Ülke**, İletişim Yayınları, 6. Baskı, İstanbul Ekim 1992, s. 92.

¹⁹ Justin MacCarty, **Death and Exile/The Ethnic Cleansing of Ottoman Muslims 1821-1922**, Darwin Press, Inc, Princeton/New Jersey, 1995.

sistematik olarak kısıtlama çabası. “Obskürantizm”, muğlaklaştırma, müphemleştirme, karartma, üstünü örtme; afazi, Yunanca aphasia’dan. Sözcükleri anlama/kullanma yetisinin kısmi veya tümünden kaybı ki, beynin kendisine gelen uyarıları belli bir düzen içinde ve otomatik olarak anlamlandıramadığı durumlarda ortaya çıkar. Ne gibi? “Din” ve “modernlik” gibi, birbirinin taban tabana zıddı anlamlar ifade eden iki kelimenin “... arasında çatışma olmaz” iddiasıyla içlerinin boşaltılması, üstlerinin örtülmesi gibi.²⁰

Daha 1878 Berlin Kongresi’nde bile Avrupalılar Osmanlı hazinesine girecek olan gelirlerin %60’ına mültezimler tarafından el konulduğunu ileri sürmüşlerdi.²¹ Osmanlı Türkiye’sinde merkezi yönetimi elinde bulunduran ağırlıkla devşirme bürokrasi dış borç almış ve harcamalarını artırmıştı. Arkasından ekonomik fazlanın bölüşümü için yapılan mücadele, milletlerarası ekonomik ortam mültezim, yabancı ve gayrimüslim tüccarların lehineydi. Çünkü Osmanlı hükümetleri onları vergilendiremiyorlardı. Avrupa ülkeleriyle yapılan antlaşmalar sonucu yabancıların ticari gelirlerinin vergilendirilmesi ve gümrük resminin artırılmasına konan kısıtlamalar ve 1798-1923 arasındaki 125 yıllık yıpratma savaşları Osmanlı İmparatorluğu’nun “en uzun asrını”²² oluşturmuştu. Osmanlı Türkiye’si mülkünün farklı bölgelerinde özellikle Amerikalı ve Avrupalı misyonerlerin kışkırtmasıyla çıkan ayrılıkçı hareketler, Osmanlı bürokrasisinin yanlış iç ve dış politikaları... Hâsılı Osmanlı devletinin borçlarını ödemesi için bir bütçe fazlası meydana getirebilmesine imkân vermemişti.²³

1918’de Fransa’ya giden Sadrazam Damat Ferit Paşa’ya dostu Fransa Başbakanı Georges Clemenceau tarafından özel bir görüşmede şunlar söyleniyor: “Araştırdım, soruşturdum, sizler Napolyon savaşlarından (Waterloo 1813-1815) bugüne kadar geçen 105 senenin 57 senesini savaşla geçirmişsiniz. Sizden sonra 13 yıl ile Rusya geliyor ve o da bu yıllarda sadece sizinle savaşmış. Avrupa ortalaması ise 7 yıl. Çıkarın bu 7 yılı 57’den kalır tam 50 yıl.

²⁰ www.alevalatli.com/menu.asp?sayfa=detay&makale=139&V... Erişim tarihi 14.03.2010.

²¹ Şevket Pamuk, **Osmanlı Ekonomisi ve Dünya Kapitalizmi: 1820-1913**, Yurt Yayınları, Ankara 1984, s. 54.

²² Charles Issawi, Ed., “The Economic History of the Middle East: 1800-1914”, The University of Chicago Press, Chicago 1980, s. 4.

²³ Emine Kıray, **Osmanlı’da Ekonomik Yapı ve Dış Borçlar**, İletişim Yayınları, İstanbul 2008, s. 153.

Demek ki siz aşağı yukarı bir milyon askeri, yani üretim dallarında en faal olabilecek bir milyon kol gücünü yok yere savaşlarda kullanmışsınız. Bir de üstelik bunları yedirmiş, giydirmiş, içirmiş ve hatta ellerine pahalı silahlar da vermişsiniz. Siz de normal bir Avrupa devleti gibi bu devre zarfında sadece 7 yıl savaşmış olsaydınız, şimdi ne dış borcunuz olur, ne de fakir insanınız kalırdı. Memleketiniz de belki Fransa’dan bile daha mamur olurdu”.²⁴ Charles Issawi, 19. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren iki etkinin Osmanlı tarihine şekil verdiğini belirtiyor; Türk olmayan halkların milli bağımsızlık hareketleri ve imparatorluğun giderek “büyük devletlerin” kısılcına girmesi.²⁵ Evet, Batı’nın liberal ekonomi politikasını “uyar mı”, uymaz mı”, demeden Osmanlı mülkünde uygulamaya koyan Enderun siyaseti ya da devşirme bürokrasisinin “serbest ticaret”, “dış borç” kapanına soktuğu Osmanlı Türkiye’sini Batılılar uzun bir yıpratma savaşları sürecine sokmuştu. Bütün bunların neticesi Sevr Antlaşması’dır. Bir Kıpçak atasözü şöyle der: “Yabancıların arkasından giden kendisini kaybeder.”²⁶ Batı Osmanlı Türkiye’sinin “devşirmelerini” çok kolay devşirmişti. DİN-SİYASET FELSEFESİ-EKONOMİ temeline dayanan Endülüs İslâm devletine uyguladığı “rekonkista” politikasının aynısını “Şark meselesi” adı altında Osmanlı’ya karşı uygulamıştı. Açıkçası her ekonominin bir siyaseti, her siyasetin bir ekonomisi vardı. Günümüzde Cumhuriyet Türkiye’sine Judeo-Hıristiyan dünyasının dayattığı Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) esas itibarıyla rekonkista/Şark meselesinin modernize edilmiş halidir. Osmanlı İmparatorluğu devlet sistemi “kendi adına fonksiyon yüklenenlere, iktidarı hakkı ile icra edebilmek için ekonomide hiçbir gruba tanınmayan gelir ve servet imkânları da tanımıştır. Servetle desteklenmeyen bir iktidar olmayacağı için bunu yapmıştır. Burada bir paradoks vardır.”²⁷ İşte Mehmet Genç’in “paradoksunu” kullanan güç Toynbee tarafından devşirme, yani Osmanlı’nın yıkılışını hazırlayan “Osmanlı’nın paradoksu” olarak tanımlanıyor. Oluşturdukları devlete “ebed müddet” misyonu biçen Osmanlı Türkiye’sinin kurucu ataları bu adı sadece bir temenni olarak mı düşünmüşlerdi, yoksa dayandıkları bir ve/veya birkaç gerekçeleri de var mı idi? İşte Cumhuriyet

²⁴ Haydar Kazgan, **Osmanlı’dan Cumhuriyete Şirketleşme: Osmanlı Sanayi ve Monografi ve Yorumlar**, Töbank, İstanbul 1991, s. 33.

²⁵ Charles Issawi, **a.g.e.**, s. 3-4.

²⁶ Murad Adji, **Kayıbolan Millet**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara 2001, s. 52.

²⁷ Mehmet Genç, **Osmanlı İmparatorluğu: Devlet ve Ekonomi**, Ötügen Yayınları, İstanbul 2000, s. 342.

Türkiye'sinin ve Türk milletinin milli bekası açısından Osmanlı İmparatorluğu tarihinin esas meselesi bu sorunun cevabını bulmaktır. Bu sorunun cevabı da Osmanlı Türkiye'si iktisat ve maliye tarihi, Enderun mektebi siyaseti ve 1517'den sonraki ulema/ilmiye sınıfının zihniyet dünyasının daha çok araştırılması zaruretiyle dayatmaktadır. Hâsılı, Osmanlı devlet/siyasal sistemi ve bürokrasisi 16. yüzyıldan itibaren Enderun merkezli sivil-asker paşalara, ulemaya ve Galata bankerleri ile sarraflara tanıdığı “gelir ve servet” imkânını (1838'den sonra ise bunlara yabancılar ve daha çok gayrimüslim tebaa eklenmiş) devletin kurucu unsuru Türk Müslüman ahaliye tanımamıştır. Hatta aşar ve ağnam vergilerinin merkezini oluşturan iltizam-mültezim sistemiyle kurucu unsurun “merkez”den “çevre”ye doğru Enderunlu-ulema ekâbirlerinin işbirliği ile itildiği anlaşılıyor.

Cemil Meriç'ten kısa kısa alıntılarla üstadın “gözünden” bir panorama. İster Osmanlı Türkiye'si, ister bugünün Cumhuriyet Türkiye'si niyetine: “Hasta adamın tabutu başında kâh dişlerini gıcırdatarak, kâh sırtarak nöbet bekleyen “dost devletler; zekâsının bütün gücüyle imparatorluğu biraz daha yaşatmaya çalışan, mustarîf, müvesvis bir hükümdar; hain ve gafil Babîâli ve siyasi hayatın dışında yaşayan halk. Türk düşünce tarihi, ülkesiyle göbek bağı koparan bir entelijansyanın dramı. Bu bahtsız kafilenin, bayrağını taşıyacağı içtimai bir sınıf yok. Vatanında gariptir. Alkışlayıcısı; ekalliyetler ve Avrupa.”²⁸ Osmanlı'nın yükseliş devrinde aydın toplumun herhangi bir ferdidir: zevkleri ile zilletleri ile mukaddesleri ile. Ne imtiyazı vardır, ne imtiyaz peşindedir. Tanzimat Babîâli'nin Avrupalılaşması. Bürokrasi, halktan da, saraydan da kopar. Aydın da bürokrattır, hem de çok nazlı, çok hassas, çok hercai bir bürokrat. “Hâkim ideoloji, hâkim sınıfın ideolojisi” diyor kitap. Osmanlı ülkesinde hâkim sınıf, Fransız veya İngiliz burjuvazisi. Sarayın direnişi azaldıkça kapitalizm, taarruzunu yoğunlaştırır: keşişler, mektepler, mürebbiyeler, mason locaları... Osmanlı Bankası, nişanlar, sefaret baloları ve Beyoğlu'nu zevk panayırına çeviren şuh aktrisler. Aydın, batan bir gemidedir. Ufukta rüyaların en muhteşemi: Avrupa servetin, şöhretin, şehvetin daveti. Azgın iştahları vardı entelijansyanın ve bu masal hazineleri kendisini bekliyordu. Avrupalı dostları lütfkârdılar. Karşılık olarak biraz “ihanet” istiyorlardı sadece. Halk oynanan oyunu seziyordu, insiyaklarıyla. Ve maziye

²⁸ Cemil Meriç, **a.g.e.**, s. 139.

sığınyordu; maziye, yani hatıralarına, mukaddeslerine...”²⁹ Bu ülke 1789’dan beri su alan bir gemi... Avrupa maddedir, kendisi ruh. Bu tanımadığı dünyanın kesif ve müselsel taarruzları karşısında kuvvetinden şüphe etmeye başlar. Hayret yerini hayranlığa bırakır, hayranlık teslimiyete... Ama gemi su almakta devam eder; maddecilik keşişlerin kara cübbeleri altında imparatorluğun dört bucağına taşınır... Artık Cizvit mekteplerinin bahtsız kurbanı olan Osmanlı aydınları vardır. Bu Frenkleşmiş aydınlar kafilesinin öncülerinden biri Ali Namık. Sadrazam Sait Paşa’nın oğlu, ömür boyu gurbette yaşadı; bazen Chenier idi, bazen Zola, bazen Jaures. Fransızca İstanbul gazetesinin aboneleri onun ateşli yazılarını hayranlıkla okudular. Aboneler, yani sekiz Rum, üç beş Ermeni ve birkaç Fransız sonra bir mezar sessizliği. 1918’lerin o hassas, o hayalperest sosyalisti, bir yabancı firmanın temsilcisi olarak öldü... Cevdet Paşa’nın torunu Katolik rahibesi, Fikret’in oğlu Protestan papazı olur. Haluk bir “cins isim”dir artık; tarihten kaçanların ismi.”³⁰

Sonuçta bir adım daha atalım Cemil Meriç ile: “Bu firar bir Kabil kompleksi. Her dudakta aynı rezil şikâyet: yaşanmaz bu memlekette! Neden? Efendilerimizi rahatsız eden bu toz bulutu, bu lağım kokusu, bu insan ve makine uğultusu mu? Hayır, onlar Türkiye’nin insanından şikâyetçi. İnsanından, yani kendilerinden. Aynaya tahammülleri yok. Vatanlarını yaşanmaz bulanlar, vatanlarını “yaşanmaz”laştıranlardır. Türk aydını, Kitabı Mukaddes’in “serseri Yahudi’si”. Hangi Türk aydını? Kaçanlar ne Türk, ne aydın. Bu firar bir “Kabil kompleksi”.”³¹

Yeri gelmişken “Kabil kompleksi”, Tevrat’a göre kardeşi Habil’i öldürdükten sonra Kabil ana vatanını terk eder. Çağdaş psikoloji Kabil kompleksi diye büyük kardeşin küçük kardeşe duyduğu kıskançlığı adlandırır. Toplumsal anlamda Kabil kompleksi içinde bulunduğu topluma karşı yaptığı kötülüklerden dolayı vicdanının sesini yad ellerde unutmaya çalışan bir bedbaht aydının, siyasetçinin, bürokratin karanlık ve günahkar duygularıdır.

“Kitabı Mukades’in Serseri Yahudi’si”, Yahudi bir ayakkabı tamircisi, sandaletlerini tamir için gelen Hz. İsa’yı tanımaz ve kovar. Bu Yahudi Tanrı’nın gazabına uğrayarak sonun zamanına/kıyamete kadar dolaşmaya mahkûm edilir.

²⁹ A.e, s. 135-136.

³⁰ A.e, s. 133-134.

³¹ A.e, s. 95.

Bu garip Yahudi bir felaket taşıyıcısıdır. Uğradığı her ülkede veba çıkarır. Fransız roman yazarı Eugene Sue “Serseri Yahudi” adlı romanında bu korkunç Yahudi’yi sahneye çıkarmış, masalla gerçeği kaynaştırarak romanında daha esrarlı, daha ilginç bir kimlik kazandırmıştır.³²

Cumhuriyet Türkiye’inde 1946-1954 döneminde ülkemizin ilk kez küresel finans oligarşisi tarafından “formatlandığına” şahit oluyoruz. Bu tarihten itibaren Atatürk’ün “istiklâli tam” diye tarif ettiği siyasi ve iktisadi bağımsızlığın “iktisadi” ayağı IMF/WB başta olmak üzere Osmanlı’daki Duyunu Umumiye gibi çok uluslu kurumlar eliyle Batı’nın, daha açık ifadesiyle küresel finans ve sermayesini elinde bulunduran “seçkinler klanı”nın kontrolüne geçiyor. İkinci formatın 1978-1995 döneminde atıldığını bugün daha iyi görebiliyoruz.

24 Ocak 1980 Kararlarına Giden Yolda 1978 Dünya Bankası Raporu

Bugünkü Türkiye’nin, Osmanlı Türkiye’inde 1838-1914 döneminde uygulanan ve bir felaketle biten liberal ekonomi politikalarının daha usturuplu, ancak daha vahşi bir tezahürü olan “neoliberal” politikalara 24 Ocak 1980 kararlarıyla geçmesi bir hesabın, kitabın, stratejisinin ürünüdür. Bunlardan en önemlisi Dünya Bankası’nın (WB) 1978 yılında yayımladığı ve arkasından 1981 ve 1982 yıllarında yayımladığı raporlardır. Söz konusu raporların hazırlayıcıları o dönemde Dünya Bankası’nda çalışan memurlar; Kemal Derviş, Sherman Robinson ve Jaime de Mello adlı kişilerdir. Kemal Derviş Şubat 2001 mali krizinden sonra Türkiye’de ekonomiden sorumlu “tek yetkili” devlet bakanı olarak görev yaptı. Sözü ettiğimiz üç raporun başlıkları şöyle:

a) The Foreign Exchange GAP, Growth and Industrial Strategy in Turkey 1973-1983, Washington D.C. 1978.

Bu raporla Türkiye “dışa açılma” manipülasyonu ile sanayileşme politikasından ticaret politikasına yönlendirilmiştir. İleri sürülen gerekçe, sanayileşme politikasıyla Türk ekonomisinin “döviz yaratamadığı”dır.

b) General Equilibrium Analysis of Foreign Exchange Shortages in Developing Economy, Washington D.C. 1981.

³² A.e, s. 329.

c) A General Equilibrium Model for Development Policy, Cambridge University Press, London 1982.

Yukarıdaki iki raporda da özetle, Türkiye ve GOÜ'lere (gelişmekte olan ülkeler) "Siz borçla kalkınabilirsiniz" deniyor.

24 Ocak 1980'de uygulanmaya konulan reçete IMF ve WB'nin birlikte çalışmalarıyla ortaya konulmuş kombine bir "dönüştürme" programıydı. Yapısal uyum ayağı Dünya Bankası-Kemal Derviş, istikrar ayağı ise IMF damgasını taşımaktaydı. 24 Ocak 1980 kararları haline getirilen IMF ve WB reçetesi ile kurtulacağı söylenen Türkiye, 1994,1998, 2001'de tarihinin en ağır mali bunalımlarına 2009 yılında da tarihinin en ağır reel sektör ve işsizlik bunalımına düştü. Aslında Türkiye'yi sanayileşmekten vazgeçirme "tavsiyelerinin" tarihi oldukça eskidir. "Türkiye'de iktisadi dengesizlik vardır ve bunun sebebi de tarımı ihmal etme pahasına sanayileşmeye önem verilmesindedir."³³ Bir başka rapordan: "Ücret artışları durdurulmalı, KİT'ler radikal bir şekilde özelleştirilmelidir."³⁴ Bir diğeri, "Emekli maaşları azaltılmalıdır."³⁵

Türkiye'nin neoliberal küreselleşme tuzağına düşmede büyük payı olan Kemal Derviş yazdığı küreselleşme konusundaki bir kitapta ABD'yi derin derin tenkit ediyor.³⁶ Yeri gelmişken bir bilgi notu olarak ilave edelim. Kemal Derviş'in iki büyük dedesi de Osmanlı Türkiye'sini "borç ile kalkındırma" derdine düşmüşlerdi. Neticede Derviş'in büyük dedeleri Tepedelenli Ali Paşa ve Sadrazam Halil Hamit Paşa vatana ihanetten idam edildiler.³⁷

Kemal Derviş, Jaime de Mello ve Sherman Robinson tarafından hazırlanan "A General Equilibrium Model for Development Policy" adlı çalışma ve bu türden modeller, ekonominin bütünüyle açıklanmasında, gelişmemiş bir ekonomi için bilim-kurgu bile olmayacak tuzak modeller olarak değerlendirilmektedir.³⁸

³³ Barker Raporu, Dünya Bankası 1951

³⁴ Dünya Bankası Gizli Raporu, 1993

³⁵ IMF, 2003

³⁶ Milliyet gazetesi, 27 Eylül 2004.

³⁷ Mahmut Çetin, Dededen **Toruna Genetik İhanet, Tepedelenli Ali Paşa ve Halil Hamit Paşa'dan Kemal Derviş'e**, Emre Yayınları, İstanbul Mayıs 2006.

³⁸ T. N. Srinivasan, Economic Journal, June 1983, p. 441-442.

12 Eylül 1980 İhtilâli ve Neoliberalizm Jandarmalığı

Türkiye’de özellikle 1974 Kıbrıs Harekâtı’ndan sonra kan gövdeyi götürmekteydi. Türk gençliği Batılı ülke gizli servislerinin açık-örtülü operasyonlarıyla birbirine düşürülmüştü. Öyle ki, aynı silahla akşam sol görüşlü öğrencileri/aydınları, sabah ise ülkücü görüşteki öğrencileri/aydınları katlediyorlardı.

Elbette hedef Türkiye’yi siyasi, ekonomik ve sosyal olarak iyice istikrarsızlaştırmaktı. Sağ-sol yetmedi, Alevi-Sünni, yetmedi Kürt-Türk, yetmedi laik-antilaik, yetmedi başörtülü-başı açık vb. Sonuçta Türkiye’de 12 Eylül 1980’de Genelkurmay Başkanı Kenan Evren liderliğinde TSK, emir-kumanda zincirine uyumlu ve iç hizmet yönergesi uyarınca darbe yaptı. Askeri cunta TBMM’yi kapattı, siyasi partileri feshetti. Dönemin önde gelen siyasi parti liderlerinden Süleyman Demirel, Bülent Ecevit, Alparslan Türkeş ve Necmettin Erbakan tutuklanarak Zincirbozan’da ve hapishanelerde alıkonuldu. Sendikaların faaliyetlerine son verildi. Yüzlerce genç sudan bahanelerle idama mahkûm edildi ve düzinelercesi infaz edildi. Binlerce insan tutuklandı, sürüldü, sakat bırakıldı; yüz binlerce insan işkencelerden geçirilerek fişlendi. 12 Eylül İhtilâli Türkiye’ye kapitalizmin en vahşi, acımasız versiyonu olan neoliberalizmi yerleştirme gayesine yönelik ABD, AB, İsrail ve NATO destekli küresel sermayenin “Yeni Dünya Düzeni” projesine uygun, Türk milletine yönelik, gayrı milli bir isyan hareketidir. Nitekim Oramiral Bülent Ulusu’nun başbakanlığında kurdurulan hükümete 24 Ocak Kararları’nın mimarı Turgut Özal’ın başbakan yardımcısı olarak atanması bizim görüşümüzü doğrulamaktadır. Darbeci generaller ve cunta hükümeti Türkiye’nin bütün sosyo-ekonomik yapılarını, kurumlarını küresel sermayenin saldırısına açık hale getirdiler.

Kaldı ki büyük tenkitlere yol açmasına rağmen 24 Ocak 1980 Kararları’ndan sonra da IMF’den kredi çıkmadı. ÜÇ YENİ ŞART daha geldi. ABD ile SEİA (Savunma ve Ekonomik İşbirliği Antlaşması), Nükleer Silahsızlanma Antlaşması ve Trans Avrupa Otoyolu... Türkiye ekonomik olarak bir yola girmişti ama bu kararları uygulayacak bir “yönetim” de gerekiyordu. O da 12 Eylül 1980 İhtilâli oldu. Bütün partiler ve dernekler kapatıldı, siyaset ve siyasetçiler yasaklandı, binlerce memur görevden alındı, binlercesinin memuriyetine son verildi ama Başbakanlık Müsteşarı Turgut Özal

başbakan yardımcısı oldu. Bu dönem tam ABD yanlısı dış politikanın ikinci dönemi idi.³⁹

Bu noktaya gelinceye kadar geçilen bazı ilginç hususlara da kısaca değinmekte fayda var.

Dönemin Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün generallere “70 sente muhtaç durumdayız. Herhangi bir harekete kalkışmayın” demesinin arkasındaki sebepler gerçekten çok vahimdi. Devletin en yüksek mevkisinde oturan insanlar, ülkenin içine düştüğü/dönüştürüldüğü feci mali durum sebebiyle nasıl, nereden para bulacağını piyasa bankerlerinden en meşhuruna, Banker Kastelli'ye danışmak zorunda kalmıştı. Nitekim daha sonra zamanın başbakanı ve maliye bakanı devletin döviz sıkıntısına çözüm olarak bazı bankerlerin yasal olmayan yollardan altın ve döviz ticaretine göz yumacaklardır.

Türkiye'nin durumu Washington D.C, NATO ve Batı Avrupa başkentlerinde mercek altına alınmıştı. “Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik kriz NATO çevrelerinde de endişe uyandırıyor. NATO'nun generalleri, en uzak müttefikleri Türkiye'de istikrar sağlanması için Türk meslektaşları ile görüşmelerde bulunuyor.”⁴⁰

New York Times 15 Ağustos 1980 tarihli nüshasındaki başmakalesinde özet olarak şöyle yazıyordu: “Türkiye'de durum Batı için bir kriz arz ediyor. Batı ne yapılması gerektiğini araştırıyor, çünkü bu krizin daha fazla devam etmesine tahammülü yok.”⁴¹

NATO çevrelerinin, dünyada bütün askeri çevrelerin okuduğu Amerikan Silahlı Kuvvetleri dergisi açık açık yazmıştı: “Türkiye'deki gelişmeler öyle bir noktaya gelmiştir ki, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin müdahalesinden başka bir çıkış noktası görülmemektedir. Türk ordusu müdahale edecektir.”⁴² ABD Senato Komisyonu Raporu'ndaki şu cümle, “Perşembe'nin gelişini Çarşamba'dan” haber veriyordu: “Türkiye askeri müdahalelerin eşliğinde.”⁴³

³⁹ N. İlter Ertuğrul, **Cumhuriyet Tarihi 1923-2008**, s. 137.

⁴⁰ Ann Crittenden, New York Times, 19 Haziran 1980.

⁴¹ Ufuk Güldemir, **Kanat Operasyonu**, Tekin Yayınları 1985, s. 114.

⁴² US Armed Forces, Haziran 1980.

⁴³ Nevzat Bölügiray, **Sokaktaki Asker, Bir Sıkıyönetim Komutanının 12 Eylül Öncesi Anıları**, Milliyet Yayınları, İstanbul 1989, s. 429-439.

General Bölügiray yukarıdaki zikrettiğimiz hatıralarında 12 Eylül İhtilâlinden birkaç ay önce birkaç günde gerçekleşen terör olaylarını şöyle değerlendiriyor: “Ayrıca çeşitli illerdeki terör olaylarında toplam 61 vatandaş hayatını kaybediyordu.”⁴⁴

O günlerde basında yer alan Başbakan Süleyman Demirel’in şu sözü Türkiye’nin nasıl bir dış-ıç kumpasa getirildiğini göstermesi bakımından çok manidardır: “Nerede bu devlet?”⁴⁵

Nihayet dışarıdakilere ve içeridekilere göre “şartlar oluşmuştu” ve 12 Eylül 1980 İhtilâlinden sonra Türkiye’deki yaygın terör hareketleri adeta bıçakla kesilir gibi bir günde bitmişti.

Artık Bağdat Paktı’ndan bu yana belki de ilk kez Ankara ile Washington birbirine bu kadar yakındı.⁴⁶ “Her ekonominin bir siyaseti, her siyasetin bir ekonomisi vardır” kuralı artık 24 Ocak “istikrar programı” rehberliğinde istikrarlı bir şekilde yol alacaktı.

Bu süreç Ağustos 1989’da çıkarılan 32 sayılı kanun hükmünde kararnamede “sermaye hareketlerinin tamamen serbest bırakılması” ile bir adım daha ileri taşındı ve nihayet 1995 yılı içinde AB ile imzalanan ve 01.01.1996’da yürürlüğe giren “Gümrük Birliği Antlaşması” ile de 1838 Baltalimanı Serbest Ticaret Antlaşması’ndan daha beter bir karşılıksız teslimiyet adımı ile ikinci format süreci tamamlandı.

Üçüncü formatlama 28 Şubat 1997 post modern darbe ile başlatıldı ve TBMM’de 04.06.2003 tarihinde kabul edilip Bakanlar Kurulu’nun 07.07.2003 tarih ve 2003/5851 sayılı kararıyla milletlerarası sözleşme hüviyeti kazanan “Birleşmiş Milletler İkiz Sözleşmeleri” ile tamamlandı. Birinci ve ikinci formatlama ekonomik dönüştürme ağırlıklı iken üçüncünün ana hedefi siyasi dönüştürme ağırlıklıdır. Türkiye vakit geçirmeden self-determinasyon yolunu açarak milli birliği tehlikeye düşüren “Birleşmiş Milletler İkiz Sözleşmeler”i iptal etmelidir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi 04.06.2003 tarihinde iki Birleşmiş Milletler sözleşmesini kabul etmiştir. İktidar partisinin oylarıyla kabul edilen

⁴⁴ Nevzat Bölügiray, a.g.e., s. 488.

⁴⁵ Süleyman Demirel, Gazeteler, 3 Ağustos 1980.

⁴⁶ Ufuk Güldemir, a.g.e., s. 82-84.

a)Ekonomik, sosyal ve kültürel haklara ilişkin uluslararası sözleşme b)Medeni ve siyasi haklara ilişkin uluslararası sözleşme Bakanlar Kurulu'nun 07.07.2003 tarih ve 2003/5851 sayılı kararıyla milletlerarası sözleşme hüviyeti kazanmıştır. Soğuk savaş döneminde üçüncü dünya ülkelerinin oylarıyla Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca sömürgeciliğe karşı 1966 yılında kabul edilen bu sözleşmeler günümüzde halen ABD ve İngiltere gibi devletler tarafından imzalanmamıştır. Başlangıçta Batılı ülkeler bu sözleşmelere karşı çıkarken Sovyetler'in dağılmasından sonra hararetle savunmaya başlamışlardır. Yeni Dünya Düzeni bağlamında küreselleşme politikası gereği, ulus-devlet yapısını bozma gayesiyle bu sözleşmeleri kabul yönünde çeşitli ülkelere baskı yapmaktadırlar. Çünkü neoliberal ekonominin gerektirdiği politikalara en fazla direnç gösteren ulus-devletlerdir.

Ulus-devletleri etnik, dini, mezhep temelli “Atina modeli” devletçiklere dönüştürülmek için bu sözleşmeler araç olarak kullanılmaktadır. “Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme”nin birinci maddesi ile 27.maddesi -ki Türkiye bunlara karşı çekince ve beyan koymuştur ammaaa- ABD ve AB başta olmak üzere “Soros Vakfı” destekli sivil toplum kuruluşları tarafından etnik, dini, mezhep ayrımcılığı için sürekli istismar ediliyor. Küresel sermaye elitlerinin tek dil, tek merkez bankası, senkretik tek dünya dini ve tek dünya silahlı gücü vs. gibi çalışmalarına en iyi hizmet edecek unsur self-determinasyonun ulus-devlette millet içinde milletler oluşturularak böl ve yönet politikasına aracılık edeceği şimdiden görülüyor. Cumhuriyet Türkiye'sinde uygulanan iktisadi ve siyasi politikaları 1923-1979 ithal ikamesi dönem ve 1980-2010 neoliberal dönem diye ikiye ayırarak mukayeseli analiz ettiğimizde büyüme, dış ve iç borç, işsizlik ve sanayileşme başta olmak üzere 1923-1979 döneminin her bakımdan daha iyi olduğunu tespit etmiş bulunuyoruz. Buna mukabil cumhuriyetin 1980-2010 dönemi Osmanlı'nın 1838-1914 dönemine giderek daha çok benzemektedir.⁴⁷

Siyasal bunalım, fertlerin siyasi, iktisadi ve sosyal sisteme yabancılaşması ile kuralsızlık, anlamsızlık, mecalsizlik, sosyal tecrit vb. gibi farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Cumhuriyet Türkiye'si bunu 75 milyon insanının %99'u ile yaşıyor.

⁴⁷ Ramazan Kurtoğlu, “İthal İkamesi'nden Liberal Ekonomiye Geçiş Sonrasında Borç, Büyüme ve İşsizlik”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Ocak 2010, s. 607-683.

Milletin bütününün, milli ve dini kimliğine yabancılaşmış kişilerde, hedonist (zevkçi) dünyevi temayüllerinin yaygınlaşması olağandır. Gulam/köle-devşirme Osmanlı Enderun siyasasının asker-sivil bürokrasisi kendi öz kimliğinin /saklı kimliğinin ifadesini heterodoks sufi hareketler içinde bulmuştur. Bektaşilik, Melamilik, Mevlevilik gibi heterodoks tarikatlar, yabancılaşmış bürokrasinin, elitlerin hedonist hareket ve hayat anlayışını sindirebilecek esnekliktedir. Böylece yönetici ve iktisadi elit, bürokrasi, Türk milletinin temel değerlerine ve devlete muhalefetini, dinin içinde olduğu izlenimini veren “sufi tarikatlarda kurumlaştırır.”⁴⁸ Nakşibendilik elit heterodoks tarikat mensuplarını bünyesinde en çok gizleyen, barındıran tarikat olmasıyla Türkiye açısından çok detaylı bir şekilde ilmi incelemeyi gerektirir. Osmanlı ve Cumhuriyet Türkiye’sinde İslâm’ın içinde görünerek İslâm toplumundan sıyrılabilmeyen bir tek yolu alternatif sûfi örgütlenmelerdir. Yani alternatif bir İslâmi toplum kurmaktır. Sûfilik, bunun yollarından biri olmuştur.⁴⁹ Nitekim Osmanlı Türkiye’sinde ülke coğrafyasının temel kurumlarından olan tekkelere Bâtını sızmalar olmuş ve zaman içinde bozulmuştur. Tekkelerin Osmanlı devletindeki nüfuzundan faydalanarak menfi fikirlerini yaymak isteyen ibahi ve Bâtını zümreler, “dai” adı verilen propagandacılar ehli-sünnet tarikatları içine sızmışlardır. Dailer yani Bâtını ve ibahi propagandacılar, bu usulle tarikatlara ustalıkla girmişler ve kendi inançlarının pek çoğunu, o tarikatlara ait prensiplerindenmiş gibi göstermeyi başaramışlardır.⁵⁰ Bugün Cumhuriyet Türkiye’sinde de boy gösteren bu alan Osmanlı Türkiye’si içinde pek çok olaya sebep olmuştur.⁵¹ Tekke ve medreselere sızan Hurufilik Yahudi mistisizmi Kabala’dan esinlenmektedir. Ebced/cifr hesapları, rüya bazlı kehanetler şeklinde zuhur eden ve müritlere/çevreye aktarılan bu Bâtını inançlar İslâm ve Türkiye’nin milli güvenliği açısından ciddi tehdit unsurudur. İslâm’ın içinde olduğu izlenimini veren heterodoks tarikatların önde gelenleri özellikle Nakşibendîliğin Halidi kolu içinde rahatça kimliklerini gizlemektedirler. Günümüzde siyasi ve iktisadi olarak Cumhuriyet tarihinin en güçlü dönemindedirler. Basını tamamen kontrol

---

⁴⁸ Şerif Mardin, *a.g.e.*, s. 69.

⁴⁹ *A.e.*, s. 58.

⁵⁰ İrfan Gündüz, *Osmanlılarda Devlet-Tekke Münasebetleri*, Seha Neşriyat, İstanbul 1984, s. 170.

⁵¹ *A.e.*, s. 82.

eder duruma gelmiş olup hedefleri Cumhuriyet Türkiye’inde rejim değişikliğine gitmektir.

Osmanlı’dan Cumhuriyete Elit Bir Soyağacı Portresi: Kaplumbağa Terbiyecisi Osman Hamdi Bey

Elitler terbiyecisi Türkler kaplumbağa mı diye sorası geliyor insanın. Osmanlı Türkiye’sinin yetiştirdiği tek “doğulu oryantalist” olarak tanımlanan Osman Hamdi Bey’in meşhur “Kaplumbağa Terbiyecisi” tablosu TMSF tarafından açık artırma sonucunda Koç ailesinden Suna-İnan Kıraç çifti tarafından Pera Müzesi için beş trilyon liraya satın alınmıştı.

Mistik, zahiriye (açık) değil, Batını (gizli/ezoterik) olana anlam yükler; meramını açık değil, örtük olarak ifade eder. “Kaplumbağa Terbiyecisi” resmindeki kişi Osman Hamdi Bey’in bizzat kendisidir. Osman Hamdi, YÖK sonrası Mimar Sinan Üniversitesi, ondan önce Devlet Güzel Sanatlar Akademisi olan Sanayii Nefise Mektebi’nin kurucusu olan ve 25 yıl da müdürlüğünü yapan kişi. Osman Hamdi Bey öğrencilerini bir kaplumbağa olarak görüyor. Zavallı kaplumbağalar, hızı ve bir şey öğrenememesi açısından küçümsenmiş, ama üstüne mum dikilerek gece eğlencelerinde fener yerine, bir “hoşluk” meydana getirmek amacıyla özellikle de Sadabad eğlencelerinde kullanılmış. Ortada yavaş yavaş dolaşan, azıcık bir ışık veren, daha çok görsel bir eğlence malzemesi kaplumbağa ile öğrenciler özdeşleştiriliyor. Ressam ise elinde ney, sırtında keşkül-i fukara olan bir DERVİŞ. Hindistan cevizinden yapılan keşkül-i fukara ya da sadece keşkül, dilenci çanağıdır; dervişlerin ilahi okuyarak dilenirken uzattıkları çanaktır. Boynunda asılı olana maşa diyorlar ama esasen maşa değil, kaşağı ya da altılı topuz (şesper). Bektaşilikte, el (pençe) “ali aba”yı simgelediğinden kutsal sayılıp, vücudun bir yerini kaşımak için el yerine kaşağı kullanılıyor. Şesperlerin topuzu ise dervişin ait olduğu tarikatın sikkesi oluyor.⁵² Böyle bir resimden hiç kimse rahatsızlık duymadığı gibi üstelik Türkiye’nin en pahalı resmi oluyor. Neden? Peki, Osman Hamdi Bey kimdir?

Osman Hamdi Bey’in babası, ilk maden mühendisi İbrahim Ethem Paşa. Avrupa’ya tahsile gönderilen ilk beş öğrenciden biri. Hüsrev Paşa’nın köle

⁵² Tayfun Er, **Erguvaniler-Türkiye’de İktidar Doğanlar**, Destek Yayınları, 8. Baskı, İstanbul Kasım 2009, s. 299.

pazarından alarak devşirip yetiştirdiği Ethem Paşa; Hariciye Nazırlığı (Bakanlık), Ticaret Nazırlığı, Valilik, Berlin Elçiliği, Viyana Elçiliği, Tanzimat Meclisi üyeliği, Encümeni Daniş üyeliği, Şurayı Devlet üyeliği ve Sadrazamlık yapmış olup, Sultan Abdülmecit'in de Fransızca öğretmenidir. Rivayete göre Pasteur'un sınıf arkadaşı, kesin olansa dönemin “olağanüstü yetenekleriyle” Osmanlı Türkiye'sinin kaderine hükmetmiş, gerçekten çok önemli bir isim olduğu. Aslen Sakız adasından Rum bir ailenin çocuğu, İstanbul'a köle olarak getirilmiş.⁵³ Ama Osmanlı'daki gulam/köle-devşirme sistemi, Enderun siyaseti “analar neler doğuruyor” dedirtecek kadar muhteşem işleyen bir mekanizma kurmuş olduğundan devşirme İbrahim Ethem Paşa “başarıdan başarıya” koşmuş.

Gerek sinirli yapısı gerekse Rum kökenli olması sebebiyle “Deli Corci” denen İbrahim Ethem Paşa, Sultan Abdülmecit'in Yağlıkçılar Kâhyası Hacı Mustafa Ağa'nın kızı Fatma Hanımla evlenmiş. Bu evlilikten dört çocuk, Osman Hamdi, Halil Ethem, İsmail Galip ve Mustafa oluyor. Mustafa Bey ailenin en az şöhretlisi ve İstanbul Gümrük Müdürü'dür. Osman Hamdi Bey Paris'te öğrenim görmüş. (1857 veya 1860'da gönderilmiş) Osman Hamdi Bey, modernleştirici olarak bir kadın resmini de ilk yapan “Türk ressam”. Eşi Naile Hanım'ın portresini 1897'de yapmış. Eşinin Türk ismi Naile, gerçek ismi Marie ve bir Fransız. Naile Hanım, Osman Hamdi'nin ikinci eşi, ilk eşi de bir Fransız ve onun adı da Marie. Osman Hamdi, evinde çocuklarıyla dahi Fransızca konuşan, Nazlı isimli kızına bir şey yazarken, ismini bir Fransız nasıl okur da Nazlı diye telaffuz eder diye kaygılanan bir Osmanlı aydını. Von der Voltz'un tercümanlığını da yapan 1918'de Harbiye Nazırı olan Müşir Abdullah (Kölemen) Paşa, Osman Hamdi Bey'in damadıdır.⁵⁴

Osman Hamdi Bey'in bir oğlu, üç kızı olmuş. Büyük kızı Leyla'nın eşi Vahit Bey (annesinin ismi Sara) intihar etmiş. Bu çiftin kızı Nimet bir ABD vatandaşıyla evlenip Amerika'ya gitmiş ve bir daha dönmemiş. Oğlu Hamdi Vahit, Çürüksulu Ahmet Paşa'nın kızı Belkıs Hanım ile Diplomat Ethem Menemencioğlu'nun kızları Nihal (Bebiş) Hanımla evlenmiş. Osman Hamdi'nin diğer kızı Nazlı, Diplomat Esat Cemil Bey'le evlenir. Çiftin kızları Cenani Hanım ilk evliliğini eski İstanbul Valisi Celal Bey'in oğlu Prof. Dr.

⁵³ A.e, s. 300.

⁵⁴ A.e, s. 300.

Ömer Sarç'la yapar. Ömer Sarç devrin İstanbul Üniversitesi Rektörü'dür. Osman Hamdi'nin oğlu Ethem Bey'in eşi Kamuran Hanım'ın babası Salih Münir Paşa'dır. Osman Hamdi Bey'in kardeşlerinden Nümizmat İsmail Galip Bey, Girit Vilayeti Müsteşarlığı da yapmış. İsmail Galip Bey'in oğlu Mübarek Galip Eldem'in kızı Roksan (Roksana) Hanım'ın oğlu da bir suikasta / terör saldırısına kurban olan ünlü MİT'çi Hiram Abas. Yani Osman Hamdi Bey Hiram Abas'ın dedesinin amcası oluyor.

Enver Paşa öldükten sonra dul eşi Naciye Sultan, Enver Paşa'nın kardeşi Mehmet Kamil Killigil'le evlenmiş. Çiftin kızları Rana Hanım Osman Hamdi Bey'in yeğeni Sadi Eldem'le evleniyor. Diplomat olan Sadi Eldem Fuat Köprülü Dışişleri Bakanı'yken Özel Kalem Müdürü. Bir önceki mason büyük ustadı olan ve yolsuzlukla suçlanan Diplomat Kaya Paşakay, Enver Paşa'nın yaşı kendinden küçük amcası Halil Kut'un kızı Şükriye Hanım'ın oğlu.

Türkiye'de 1968-1980 döneminde tam anlamıyla sokak savaşları yaşandı. Türk çocukları solcu-sağcı veya daha açık ifadeyle sosyalist ve ülkücü diye ayrıştırılarak birbirine düşman edildi ve bu süreçte binlerce gencimiz hayatını kaybetti. 12 Mart 1971 askeri muhtırasından sonraydı. 19 Şubat 1972'de sol gruptan Ulaş Bardakçı "El ke toka a cudyo, le paga el Dyo" denerek, daha sonra da yine sol gruptan Mahir Çayan ve arkadaşları, kaçırılıp öldürülen İsrail Büyükelçisi Elrom'un intikamı için üstteki özdeyişe sadık kalınarak öldürüyorlardı. "El", İbranice Tanrı ama günlük hayatta Tanrı'nın yerini İsrail alıyor ve "Cudyo'ya dokunanı Tanrı cezalandırır" sözü "Cudyo'ya dokunanı İsrail cezalandırır" olarak uygulanıyor.⁵⁵ Elbette "Tanrı sadece solcu Türk gençlerini cezalandırmıyordu." Ülkücülerden de Dursun Önkuzu diye başlayıp devam edip giden beş binlik bir liste 12 Eylül 1980'e gerekçe oluyordu. Yani önce kardeş kardeşe düşman ediliyor sonrası tam bir eğitilmiş Türk katliamına dönüşüyordu. Eminim bir gün gelecek bunlar üniversitemizde doktora tezlerine konu olacak.

Biraz daha devam edelim. Ünlü Mimar Sedad Hakkı Eldem, Nümizmat İsmail Galip'in kızı Azize Hanım'ın oğlu. Yani Osman Hamdi Bey, Sedad Hakkı Eldem'in dedesinin kardeşi. Sedat Hakkı Eldem'in babası Alişanzade İsmail Hakkı Bey diplomat olup, Halveti Sümbül Sinan Kolu'nun son şeyhinin kuzenidir. Sedat Hakkı Eldem, Ali Fethi Okyar'ın (İttihat ve Terakki Genel

⁵⁵ A.e, s.303.

Sekteri, Cumhuriyetin İlk TBMM Başkanı II. Başbakan, İçişleri Bakanı, Adalet Bakanı, Serbest Fırka Kurucusu) da kayınbiraderi. Osman Hamdi'nin bugünlere ulaşan, siyaset, ekonomi, kültür, edebiyat, sanatçı, gazeteci, üst düzey komutan-general o kadar tanınmış aile-akraba fertleri var ki pek çoğunu hemen hemen hepimiz tanıyoruz. Chronicle dergisi Osman Hamdi'nin soyağacını web sitesinde yayımladı.⁵⁶ Ayrıca akrabalık silsilesi için “Erguvaniler-Türkiye’de İktidar Doğanlar” kitabına bakınız.⁵⁷

Söz konusu isimler ve aileleri en az 200 yıldır Türkiye'nin kaderine hükmediyor. İçlerinde Komünist Partisi yöneticisi, Liberali, solcusu, sağcısı, milliyetçisi, İslâmcısı, hasılı her fikir ve düşüncenin temsilcisi var. Osmanlı ve Cumhuriyet Türkiye'sinin yukarıda da ifade ettiğimiz gibi en az son 200 yılına hükmeden aile sayısı öyle yüzlerce falan değil, sadece bir düzine, evet bir düzine kadar ailenin mensup ve akrabalarından oluşan bir zincir. Böyle bir seçkinler topluluğuna ne ad verilir okuyucuya bırakıyorum ama Türkiye'nin 200 yıldır içinde bulunduğu trajedi ortada. Laikler mistizmle, dindarlar dünyevilikle uğraşırken olan Anadolu insanına /reayaya olmuş olmaya da devam ediyor.

Şimdi de Türkiye’de oluşan oligarşinin seçkinlerinin /elitlerinin belirleyici temel unsurlarını vermekle yetinelim.

1. Genel olarak gulam / köle – devşirme kökenli bir aileden gelen güç.
2. Evlilikler yoluyla elde edilen akrabalık bağları ve kazandırdığı güç.
3. “Belli” okullarda okumuş olmanın verdiği “cemaat içi”lik.
4. İş ortaklığı yoluyla sağlanan güç ve “aile birliği”.
5. Masonluk
6. Tarikat. Gerek ehlişünnet gerekse buralarda gizlenen heterodoks tarikat mensuplarının dayanışması.

Osmanlı ve Cumhuriyet Türkiye'sinin en azından son 200 yılına damgasını vuran hiçbir olgu “tesadüf şeylerin” tesadüfen bir araya gelmesiyle oluşmamıştır. Cumhuriyet Türkiye'sinin bugün içinde bulunduğu sıkıntıları anlayabilmek için son 200 yıldır iktidarı ve muhalefeti tahterevalli misali alıp

⁵⁶ <http://www.chronicledergisi.com/content/view/244/1/>

⁵⁷ Tayfun Er, **a.g.e.**, s. 304-343.

birakan, zaman zaman ortaya çıkan kısa dönemli arızalar hariç, esas olarak aynı ailenin mensuplarıdır. Ailenin iktidarda olanları ve muhalefette olanları vardır. Solcu da onlardır, sağcı da onlardır. Liberal de onlardır, devletçi de onlar... Öyle ki laikçiler, İslâmcılar ve hatta arızı de olsa bazen milliyetçi ve Türkçü de aynı aileden çıkar. Türkiye'nin AB'ye girmesinin "nimetlerini" en iyi onlar bilir, ABD ve İsrail'in Irak'ı işgalinin "haklı" sebeplerini en mükemmel onlar analiz eder... Hâsılı Türkiye'de 200 yıldır keskinleşerek sürüp giden çatışmaların ve "çatışma kültürünün" asıl liderleri bir büyük ailenin mensuplarıdır. Elbette oluşturulan çatışma ortamında hayatını kaybeden, okulundan olan, askeri darbelerde ve emniyet müdürlüklerinde işkencelerin en usturuplusunun tadına bakan, yıllarca Yusufiyelerde çürüyen, darağaçlarında can veren insanlarımız ise sadece oyunun figüranlarıydı. Çünkü onların hiçbiri "Boğaz'daki aşiret" ya da "Erguvaniler"den değildi. Onlar az veya çok "zahiri" olana inanıyorlardı. Hâlbuki Boğaz'daki Aşiret ya da Erguvanilerin bir farkı vardı. Onlar zahiri olana değil Bâtini olana inanırlardı. Her biri ilk bakışta farklı gibi görünen Kabalacılık, Masonluk, Bektaşilik, Mevlevilik ya da bir başka "tarikata" inanırlar. Ancak bunların hepsi Batını inanç sistemini benimser, simge ve ritüel benzerlikleri ortak paydalarıdır. "Laik mistisizm"le halvet eyleyenler Kabala'nın gematria'sı, İslâmi mistisizmle halvet eyleyenler ebced hesabı ile İbrani ve Arap alfabesindeki harflere aynı rakamsal değeri verirler. Onlar bir "sır"ra sahiptirler. Yaptıkları her şey "bir"e, Mesihî Tanrı'ya ulaşmak için olduğundan "meşru"dur. Türk Müslüman ahali 1500'lerin ilk çeyreğinden bu tarafa böyle bir "meşru sır"rın gereği olarak uygulanan siyasi-iktisadi-dini politikaların "sunakta kurban edilen kızıl düveleri" konumundadır. Atatürk bu makûs talihi değiştirmek için önemli adımlar atmış olmasına rağmen ömrü vefa etmemiştir.

Bugüne kadar pek üstünde durulmamış olan kişisel/ailevi çıkarların kolektif/milli çıkarların önüne geçmiş olması, Türkiye'nin bekası için üzerinde durulmasını zaruri kılmaktadır. Bir devrim yaşamayan, zaten o şartlarda yaşaması da mümkün olmayan iktisadi elitin günümüze kadar bu zihinsel tutumu devam ettirmiş olduğu görülmektedir.⁵⁸ Kökeninde Enderun siyaseti, bürokrasisi merkezli iltizam-mültezim "sömürgeciliği" olan bu durum sebebiyle 2010 yılı itibarıyla Cumhuriyet Türkiye'sinde kitlesel anlamda bir, birey-toplum

⁵⁸ Oğuz Adanır, **Kapitalizm Öncesi Evrensel Kültür/Zihniyetten Günümüze Osmanlı ve Ötekiler**, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, Şubat 2004, s. 430.

ve birey-devlet ilişkisi kelimenin gerçek manasına uygun olarak hâlâ kurulamamıştır.

KAYNAKÇA

ADANIR, Oğuz, **Kapitalizm Öncesi Evrensel Kültür/Zihniyetten Günümüze**

Osmanlı ve Ötekiler, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, Şubat 2004.

ADJI, Murad, **Kaybolan Millet**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara 2001, s. 52.

AKYOL, Taha, **Osmanlı'da ve İran'da Mezhep ve Devlet**, Milliyet Yayınları, İstanbul 1999.

ARVASI, S. Ahmed, "Kendini Arayan İnsan", Burak Yayınları, 5. Baskı, İstanbul Barker Raporu, Dünya Bankası 1951.

BENDA, Jullien, "Aydınların İhaneti", **Doğu Batı Yayınları**, Haziran 2006, s. 9.

BÖLÜĞİRAY, Nevzat, **Sokaktaki Asker, Bir Sıkıyönetim Komutanının 12 Eylül Öncesi Anıları**, Milliyet Yayınları, İstanbul 1989.

CRITTENDEN, Ann, New York Times, 19 Haziran 1980.

ÇETİN, Mahmut, **Dededen Toruna Genetik İhanet, Tepedelenli Ali Paşa ve Halil Hamit Paşa'dan Kemal Derviş'e**, Emre Yayınları, İstanbul Mayıs 2006.

ÇETİN, Mahmut, **X İlişkiler-Fuhuş, İletişim, İktidar**, Emre Yayınları, İstanbul Kasım 2006.

Dünya Bankası Gizli Raporu, 1993.

ER, Tayfun, **Erguvaniler-Türkiye'de İktidar Doğanlar**, Destek Yayınları, 8. Baskı, İstanbul Kasım 2009.

ERDOĞAN, Doç Dr. Ayten, Sta TV Haber Programı-26 Nisan 2010, Saat 19.

ERTUĞRUL, N. İlder, **Cumhuriyet Tarihi 1923-2008**.

GENÇ, Mehmet, **Osmanlı İmparatorluğu: Devlet ve Ekonomi**, Ötügen Yayınları, İstanbul 2000.

IMF, 2003.

GÜLDEMİR, Ufuk, **Kanat Operasyonu**, Tekin Yayınları 1985.

GÜNDÜZ, İrfan, **Osmanlılarda Devlet-Tekke Münasebetleri**, Seha Neşriyat, İstanbul 1984.

<http://www.chronicledergisi.com/content/view/244/I/>

- ISSAWI, Charles, Ed., “The Economic History of the Middle East: 1800-1914”, The University of Chicago Press, Chicago 1980 .
- KANIBİR, H. Cem, “Dil ile Din”, www.bilgicik.com
- KARATEPE, Şükrü, Osmanlı Siyaset Kurumları-Klasik Dönem, **İşaret Yayınları**, İstanbul 1989.
- KAZGAN, Haydar, **Osmanlı’dan Cumhuriyete Şirketleşme: Osmanlı Sanayi ve Monografi ve Yorumlar**, Töbank, İstanbul 1991.
- KIRAY, Emine, **Osmanlı’da Ekonomik Yapı ve Dış Borçlar**, İletişim Yayınları, İstanbul 2008, s. 153.
- KURTOĞLU, Ramazan, **İthal İkamesi’nden Liberal Ekonomiye Geçiş Sonrasında Borç, Büyüme ve İşsizlik**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Ocak 2010.
- MACCARTY, Justin, **Death and Exile/The Ethnic Cleansing of Ottoman Muslims 1821-1922**, Darwin Press. Inc, Princeton/New Jersey, 1995.
- MARDİN, Şerif, **Din ve İdeoloji**, İletişim Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1983, s. 55.
- MERİÇ, Cemil, **Bu Ülke**, İletişim Yayınları, 6. Baskı, İstanbul Ekim 1992, s. 92.
- Milliyet Gazetesi, 27 Eylül 2004.
- ÖZTÜRK, H. Emin - Yılmaz, Coşkun, “Ziyad Ebuzziya ile Bir Sohbet”, **İslâm 1993**.
- PAMUK, Şevket, **Osmanlı Ekonomisi ve Dünya Kapitalizmi: 1820-1913**, Yurt Yayınları, Ankara 1984, s. 54.
- SRINIVASAN, T. N., Economic Journal, June 1983.
- Süleyman Demirel, Gazeteler, 3 Ağustos 1980.
- T.C. Merkez Bankası Finansal İstikrar Raporu, Mayıs 2010.
- TÜRKDOĞAN, Orhan, “Alevi-Bektaşî Kimliği Üzerine”, Zaman 1 Haziran 1998.
- US Armed Forces, Haziran 1980.
- www.alevalatli.com/menu.asp?sayfa=detayomakale=139aV... Erişim tarihi 14.03.2010.
- YENİÇERİ, Özcan, “Epistemik Çöküş”, **Ayyıldız**, 11 Ocak 2000.